

HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

AİLE OKULU

Ahlaki Gelişim

Başlarken

***Ben, ancak güzel ahlakı tamamlamak
için gönderildim.***

Hz. Muhammed (SAV)

Başlarken

Ahlak Nedir?

Ahlaki Değerler

Çocuklarda Ahlak Gelişimi

Çocuğun Ahlaki Gelişiminde Ailenin Yeri ve Önemi

Toplumsal Gelişim Açısından Ahlaki Değerlerin Önemi

Ahlak Nedir?

- Ahlak sözcüğü Arapçada "huluk" kelimesinin çoğulu olup dilimizde tekil olarak kullanılır.
- Kelime anlamı ile tabiat, huy, karakter, hal ve hareket tarzı gibi çeşitli anlamlara gelir.
- TDK Türkçe Sözlük'te ahlak, bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları olarak tanımlanır.
- Ahlak, aynı zamanda insan ilişkilerinde “doğru” ya da “yanlış” veya “iyi” ya da “kötü” olarak adlandırılan değer yargılarıdır.

Ahlaki Değerler

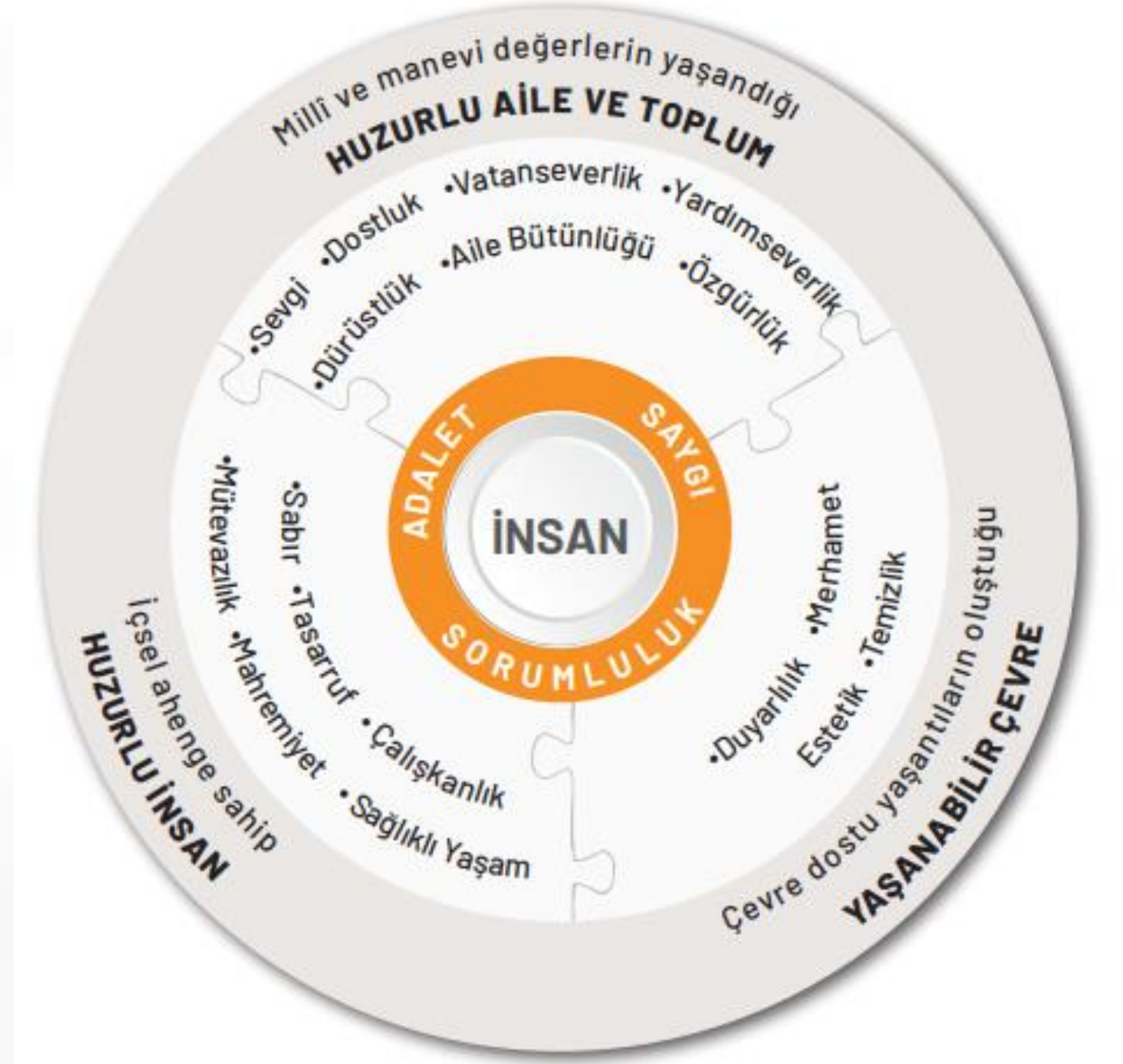

Ahlaki
Gelişim

Ahlaki Değerler

- Değerler, tutumlarımıza ve davranışlarımıza rehberlik eden ilkelerdir.
- Hangi davranışların veya hedeflerin istenir olduğunu tanımlayan,
- Tutumlarımızı etkileyen,
- Davranışlarımızı güdüleyen,
- İnsanın içinde yaşadığı toplumda, ailede, okulda ve sosyal çevrede öğrendiği,
- Soyut bilişsel kavramlardır.
- Değerlerimizi, içinde doğup büyüdüğümüz toplumda ve ailede etkileşime girdiğimiz çok çeşitli kişiler aracılığıyla öğrenir, hangi değer diğerinden daha önemli ya da önemsiz olduğuna göre değer önceliklerimizi oluştururuz.

Ahlaki Değerler

- Değerler edinimi ailede başlar ve ebeveynler bu sürecin en temel aktörleridir.
- Ebeveynler, çocuklarına rol modeli olarak değerleri yaşamlarında nasıl uygulayacaklarını gösterirler.
- Tutarlı ve pozitif bir rol model olmak, çocukların bu değerleri içselleştirmesinde kritik bir rol oynar.
- Hayatta başarılı olabilmek için akademik başarıyla birlikte öğrencilerin kendi psikolojik dayanıklılıklarını güçlendirecek değerlere de ihtiyaçları vardır.
- Değerlerimiz adalet, aile bütünlüğü, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, estetik, mahremiyet,merhamet, mütevazılık, özgürlük, sabır, sağlıklı yaşam, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik olmak üzere yirmi alt başlıkta ele alınmıştır.

Ahlaki Değerler

Sevgi, insanları birbirine yaklaştıran, kalpleri birbirine bağlayan; insanlar arasındaki güveni, dostluğu, ilgiyi, fedakarlığı ve bağlılığı artıran en güçlü duygudur.

Sevgi, ailesine, dostlarına ve ülkesine karşı vefalı, dürüst, sadık ve özverili olmayı; barışçıl bakış açısına sahip olmayı; misafirperverliği, doğaya ve bütün canlılara karşı merhametli davranmayı kapsar.

- Sevgiden acılar tatlılaşır, sevgiyle bakır altın olur.
- Sevgiden bulanıklıklar durulur, sevgiyle dertler şifa bulur.
- Sevgiden ölü bile dirilir, sevgiyle padişah köle olur.
- Sevgiden zindan gül bahçesi olur, sevgiyle karanlık evler aydınlanır.
- Sevgiden nar nur olur, sevgiyle demir mum gibi erir.
- Sevgiden hastalık şifa bulur, sevgiyle kahır rahmet olur.

Mesnevi, Cilt II s. 1529-1537

1.Etkinlik: Beş Sevgi Dili

- 1.Onay Sözleri:** Bu sevgi dilini kullanan kişiler sözlü iltifatlar, takdir edici ifadeler, cesaret verici, sevecen, alçak gönüllü sözler kullanırlar.
- 2.Nitelikli Beraberlik:** Bu sevgi dilini kullanan kişiler; kaliteli sohbetlere birlikte yapılan etkinliklere önem verirler.
- 3.Hediyeleşme:** Bu sevgi dilini kullanan kişiler, hediye olarak ya da vererek mutlu olurlar. Hediyeler, sevginin görsel sembolleridir. Hediyein pahalı olması gerekmez
- 4.Yardım Davranışları:** Bu sevgi dilini kullanan kişiler, çevresindeki insanların yükünü hafifletmeye ve böylece onlara sevgisini göstermeye çalışır. Yemek pişirmek, masayı hazırlamak, bulaşıkları yıkamak, evi süpürmek, çöpleri dökmek gibi eylemler yardım davranışlarına örnektir.
- 5.Fiziksel Temas:** Bu sevgi dilini kullanan kişiler için fiziksel temas, sevgiyi ileten çok güçlü bir kanaldır.

2.Etkinlik: İnsan Sevgisinin Katkıları

Sevgi, çocukların en çok ihtiyaç duyduğu duygudur.

Bireye Katkıları	Aileye Katkıları	Topluma Katkıları
■ Daha mutlu ve enerjik olur. ■ ■ ■	■ Güven duygusu güçlenir. ■ ■ ■	■ Bütünleştiricidir. ■ ■ ■

3.Etkinlik: Ailede Verimli Zaman

Ahlaki
Gelişim

4.Etkinlik: Hayatıma Saygı

Saygı; nazik olmayı, ilkeli davranmayı, empati ve etkili iletişim kurmayı, sağlıklı yaşamayı; kendisine, çevresine, millî ve manevi değerlere önem vermeyi kapsar.

Geleneksel Türk mimarisinde Isparta evlerinin sokağa bakan cephelerinde dışarıdan görülebilecek biçimde büyük pencereler açılmaz, pencereler çoğunlukla bahçeye dönük yapılırdı. Komşu arsalara bitişik olanlarda, komşuya bakan cephelerde pencere konulmaması bir gelenektir. Pencereler diğer evin penceresine bakacak şekilde yapılmazdı. Böylece aile mahremiyetine ve özel hayata saygı gösterilmiş olurdu.

Türk Geleneklerinde çiçeklerin bir anlamı vardır. Örneğin pencere önüne konulan sarı renkli çiçek *“Bu evde hasta var, evin önünde hatta bu sokakta gürültü yapmayın.”* anlamı taşır, o mahalleden geçenler buna göre davranırdı. Pencere önüne konulan kırmızı çiçek ise *“Bu evde genç kız var, evin önünden geçerken konuşmalarına dikkat et.”* manasını içerirdi.

Osmanlı mahallesinde evin kutsallığı anlayışı ile şekillenen, mimariye ve mahalle kimliğine etki eden dikkat çekici uygulamalardan biri de kapı tokmaklarıdır. Klasik dönem Türk evlerinde biri kalın ve tok ses çıkaran, diğeri daha ince ve tiz ses çıkaran iki kapı tokmağı bulunurdu. Eve gelen erkek misafir, kalın kapı tokmağını, kadın misafir ise ince tokmağı kullanırdı. Böylece ev sahipleri kapıdaki misafirin kadın mı erkek mi olduğunu anlar ve duruma göre misafirini karşılamak için hazırlık yapardı. Bu uygulama mahalle halkının, komşularının mahremiyetine ve ev yaşantısına duyduğu saygının bir göstergesidir.

5.Etkinlik: Aile Hayatına Saygı

Durumlar

1

Fatih, üniversite sınavına hazırlanmakta ve programlı bir şekilde ders çalışmaktadır. Fakat oturdukları dairenin üst katında sürekli gürültü yapan, yan dairede de yüksek sesle müzik dinlemeyi seven bir komşusu bulunmaktadır. Fatih bunun kendisine, ailesine ve diğer komşulara saygısızlık olduğunu düşünmektedir.

2

Esra Hanım ve Ali Bey yeni evlidir. Büyük bir mutlulukla başlayan evliliklerinde bir süre sonra problemler yaşanmaya başlar. Esra Hanım, bu durumunun yakınlarının evlilik hayatlarına müdahalelerinden kaynaklandığını fark etmiştir.

3

Memleketinden uzak bir şehirde yaşayan Yunus Bey son günlerde baba olmanın mutluluğunu yaşamaktadır. İşten eve geldiğinde vaktinin çoğunu yeni doğan bebeğiyle geçirmek istemektedir. Yunus Bey'in bu isteği bebeği görmek isteyen yakınlarının görüntülü telefon araması ile sık sık kesilmekte, bu görüşmeler uzun sürmektedir. Bu durum Yunus Bey'i rahatsız etmektedir.

4

Ahmet arkadaşı Hasan'a ziyarete gider. Ahmet'le Hasan sohbet ederken Hasan su içmek için odadan çıkar. Bir müddet gelmez. Arkadaşına bakmak isteyen Ahmet, Hasan'ı diğer odada sohbet eden ailesinin konuşmalarını gizlice dinlerken görür.

5

Çocuklarını büyütebilmek için iş hayatına bir süre ara veren Büşra Hanım'ın mutlu bir evliliği ve aynı cinsiyette üç çocuğu vardır. Ancak Büşra Hanım son zamanlarda çevresindeki kişiler tarafından çocuklarının sayısı ve cinsiyeti, kariyer hayatı, geliri ile ilgili yapılan yorumlardan rahatsız olmaktadır.

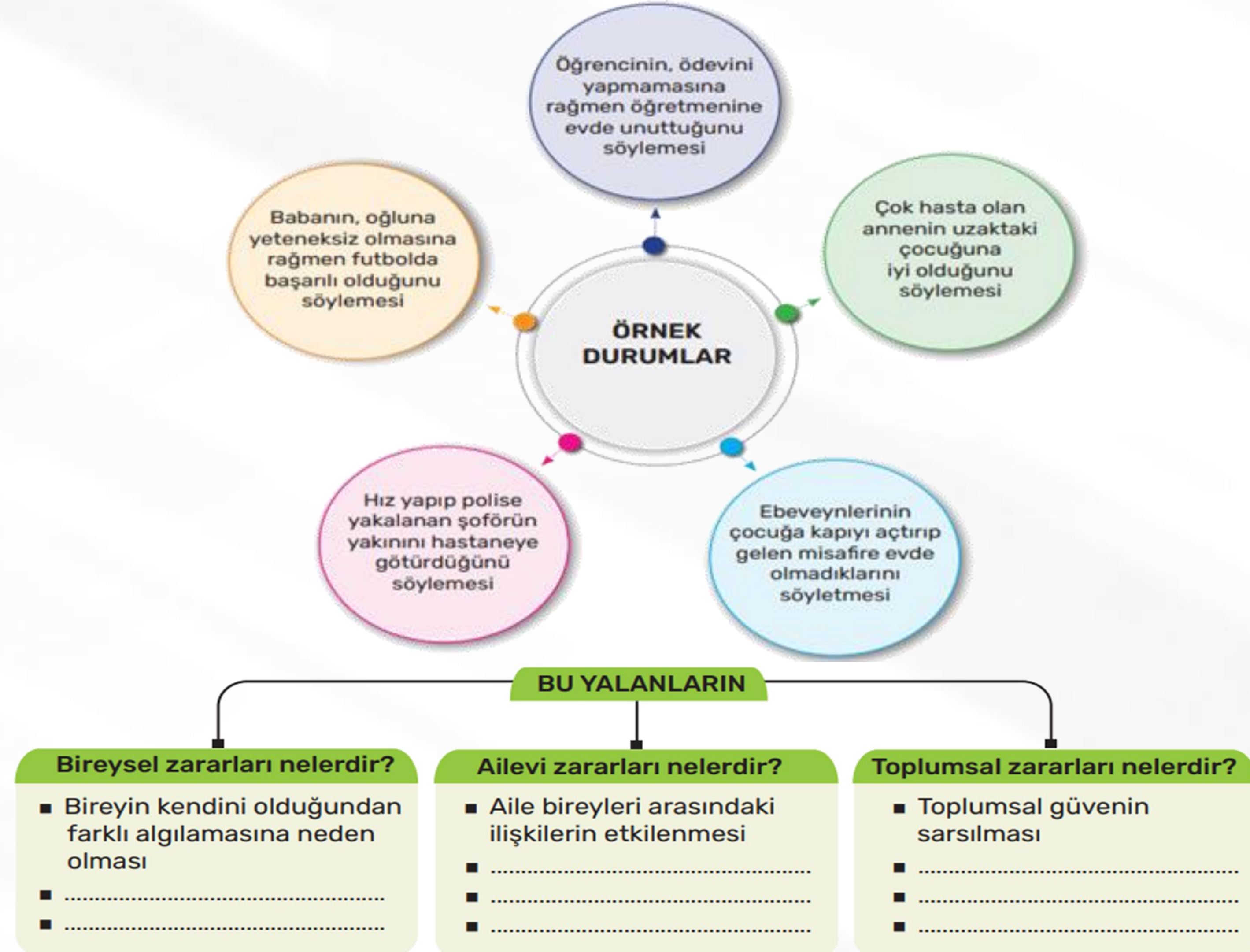

6.Etkinlik: Yalanın Büyüğü Küçüğü Olmaz

DÜRÜSTLÜK

Dürüstlük söz ve davranışlarında tutarlı, tarafsız, doğru ve güvenilir olmayı kapsar.

7.Etkinlik: Ön Yargılardan Uzak

Dürüstlük insan onurunun ve sağlıklı toplum yapısının vazgeçilmez şartlarından birisidir.

DÜRÜSTLÜK

Utku, yeni aldığı oyunu yüklemek için bilgisayarı açtığında yeterli depolama alanı olmadığını gördü. Gereken alanı oluşturmak için çok fazla silme işlemi yapması gerektiğini anladığında bununla uğraşmak yerine bilgisayara format atmaya karar verdi. Formatı tamamlayıp heyecanla yüklediği oyunu oynamaya başlayan Utku'nun yanına bir süre sonra ağabeyi Umut geldi. Oyunu denemek istediğini söyleyen ağabeyine bilgisayarı bırakan Utku bir süre sonra babasının sesiyle irkildi. Babası format işleminden dolayı önemli dosyaları silindiği için küplere binmişti. Oyun yüklemek uğruna aylardır hazırlamakla uğraştığı önemli dosyaların silinmesine sebep olduğu için ağabeyine çıkışlıyordu.

Utku, dosyayı kendisinin sildiğini söyler.

Babası Utku'ya inanmaz.

Babası Utku'ya inanır.

Utku babasının kendisine inanması için ısrar eder.

Utku sessiz kalır.

Utku doğruyu söylediği için teşekkür eder.

Utku'ya tepki gösterir.

Umut kardeşine küser.

Kardeşine olan davranışı değişmez.

Utku, babasının ceza vermesinden korktuğu için sessiz kalır.

Umut, dosyayı kardeşinin sildiğini bildiği hâlde Utku'yu korumak için susar.

Umut, dosyayı kendisinin silmediğini söyler.

Babası Umut'a inanır.

Babası Umut'a inanmaz.

Utku'nun, ağabeyinden özür dilemesini ister.

Babası hiçbir şey olmamış gibi davranır.

Babası Umut'a tepki verir.

Babası Umut'u ikaz eder.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

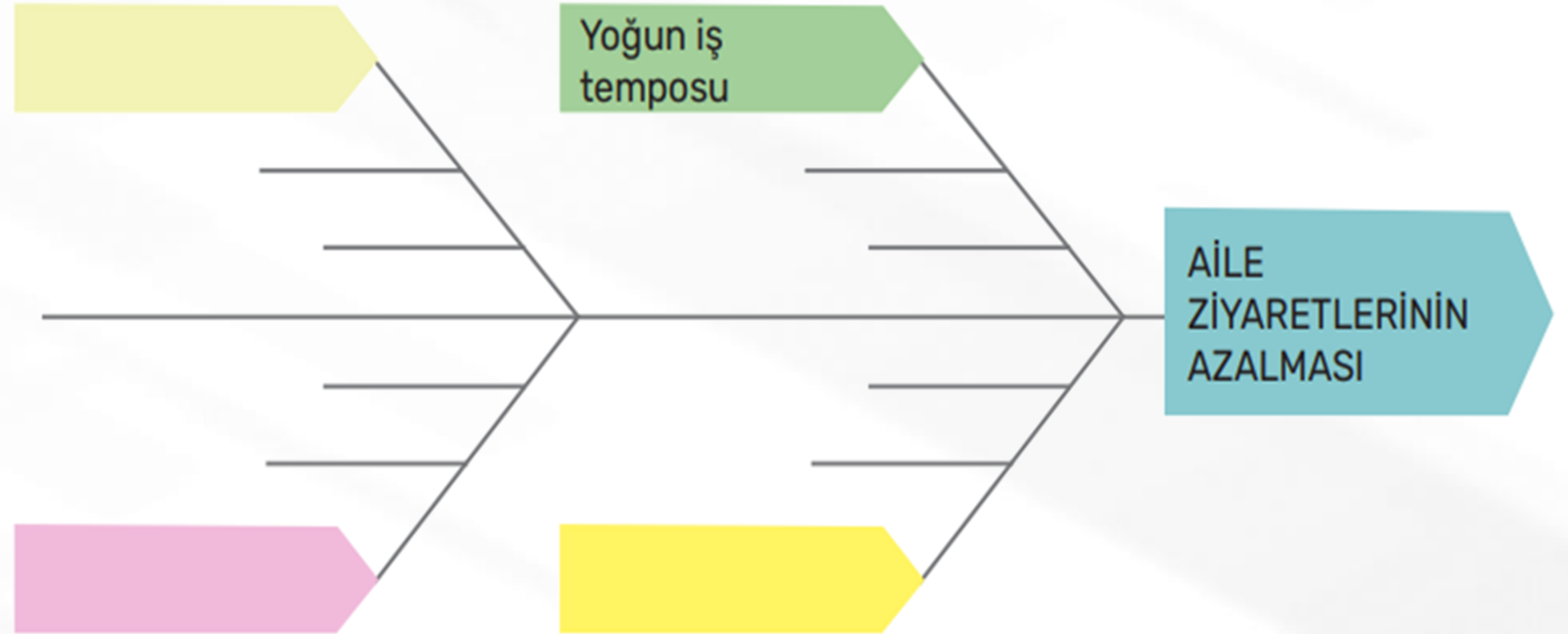

8.Etkinlik: Dostlukların Gelişmesi

DOSTLUK

Dostluk, sosyal ilişkilerde duyarlılık göstermeyi dayanışma içinde olmayı; etkili iletişimle sevgi, saygı ve güvene dayalı ilişkiler kurmayı; nitelikli vakit geçirmeyi ve evrensel bağ kurmayı kapsar.

9.Etkinlik: Doğru Ailesi

ÖZ DENETİM

Kişinin toplumda davranışlarını, duygularını ve arzularını düzenleyebilme becerisidir.

DOĞRU AİLESİ			
Her pazartesi diyet başlıyorum, iki gün sonra diyeti bozuyorum.	İşim çok yoğun ve stresli olduğu için kitap okumaya zaman ayıramıyorum.	Zeki olduğumun farkındayım ama çevrim içi oyunlarda harcadığım zaman sınav başarıımı olumsuz etkiliyor.	Para biriktirip dil eğitimi için yurt dışına gitmek istiyorum. Ancak giyime çok para harcamaktan da vazgeçmiyorum.
			
Cevriye Hanım	Kadir Bey	Efekan	Gülçin

Ahlaki
Gelişim

Ahlaki Değerler

ADALET

Adalet; hakkın (doğrunun) üstün tutulması, hakkın gözetilmesi, haklıya hakkının verilmesi ve hukuk kurallarına uyulması demektir.

Adalet, hak ve özgürlükleri, eşitliği, etik davranmayı, hakkaniyeti, ön yargısızlığı, ölçülülüğü ve liyakati kapsar.

Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem.

Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem.

(...)

Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim.

Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim!

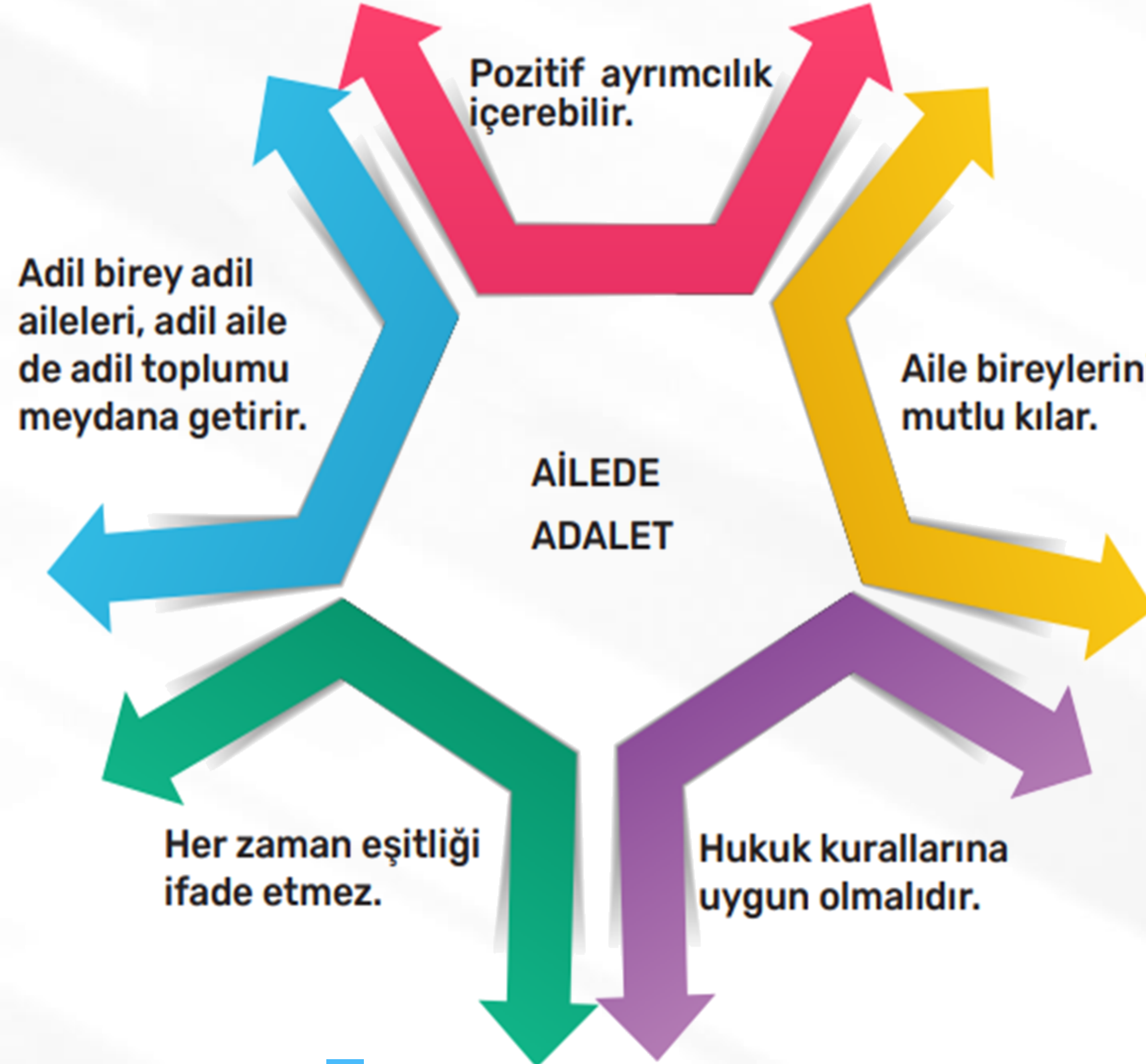
Adam aldırma da geç git, diyemem, aldırırım.

Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırırım!

Mehmet Âkif Ersoy

10.Etkinlik: Pozitif Ayrımcılık

Kısa Bir Ara

***Bütün cihanı araştırdım, güzel ahlaktan
daha üstün bir liyakat bulamadım.***

(Mevlana Ö. 1273)

Ahlaki Değerler

Sabır, olumlu bakış açısına sahip olmayı, zor ve kötü durumlara karşı dayanmayı, istikrarlı davranmayı, süreci yönetmeyi, sorumlulukları yerine getirmeyi; duygu, düşünce ve eylemleri kontrol etmeyi kapsar.

Ahlaki Değerler

Çocuğunuza "Sabırlı ol." demek yerine davranışlarınızla rol modeli olunuz.

Ailede barış ve huzur ortamının sağlanması, aile fertlerinin aralarında sağlıklı bir iletişim kurabilmelerine, bu iletişimin devamı ise birbirlerini dinleme ve anlamaya çalışmalarına bağlıdır.

Eşler birbirlerine tahammül göstermeli, sabırlı bir tutum ve davranış içerisinde birlikteliklerini sürdürmelidirler.

- Aile birliğinizin devamlılığında sabrın önemine inanıyor musunuz? Neden?
- Eşlerin birbirlerini sabırla dinlemesi ne demektir?
- Sabırla dinlemenin aile içi iletişiminize katkısı nelerdir?

Ahlaki Değerler

SORUMLULUK

Sorumluluk, kendisine ve çevresine karşı görevlerini tam ve zamanında yerine getirmeyi; duygu, düşünce ve eylemlerinin sonucunu kabul etmeyi kapsar.

11.Etkinlik: El Ele Vermeyince Taş Yerinden Oynamaz

YARDIMSEVERLİK

Yardımlaşma, insanların sahip oldukları maddi ve manevi değerleri karşılık beklemeksizin başkaları ile paylaşması demektir.

Yardımseverlik, insanlara ve canlılara karşı duyarlı olmayı, onları sevmeyi, onlara merhamet etmeyi, cömertliği, dayanışmayı, fedakârlık yapmayı ve iyiliksever olmayı ifade eder.

12.Etkinlik: Yediden Yetmiş Vatan Sevgisi

VATANSEVERLİK

Vatanseverlik, millî, manevi, insani, kültürel değerleri ve ülke varlıklarını korumayı, sevmeyi ve onlara saygı duymayı; bağımsızlığa önem vermeyi, ülkesi için sorumluluk almayı kapsar.

Ahlaki
Gelişim

Çocuklarda Ahlaki Gelişim

- Ahlaki gelişim bireyin, toplumun değer yargılarını benimseyerek içinde bulunduğu çevreye uyumunu ve kendi ilke ve değer yargılarını oluşturmasını amaçlayan bir süreç olarak tanımlanır.
- Ahlaki gelişim, toplum içerisinde nasıl davranılması gerektiğinin farkında olmaktır.
- Ahlak gelişimi, bebeklikten itibaren çocuğun etrafındakilerle ilk ilişkileri sonucu başlar ve dili kullanımıyla pekişir.
- Ahlak gelişimi aslında kişilik gelişiminin bir parçası olup temelleri, çocukluk döneminin 0-5 yaşları arasında atılmaktadır.

Çocuklarda Ahlaki Gelişim

Kohlberg'in Ahlak Gelişim Süreci

Gelenek Öncesi Dönem

- Ceza ve itaat eğilimi
- Saf çıkarıcı eğilim

Geleneksel Düzey

- Karşılıklı kişilerarası uyum evresi
- Kanun ve düzen eğilimi evresi

Gelenek Ötesi ve İlkeler Dayalı Düzey

- Sosyal sözleşme eğilimi
- Evrensel ahlak ilkeleri eğilimi

Çocuğun Ahlaki Gelişiminde Ailenin Yeri ve Önemi

"Görgülü Kuşlar Gördüğünü İşler, Görmedik Kuşlar Ne Görsün Ki Ne İşler?"

- Ahlak gelişimi hayatın ilk yıllarından itibaren aile içinde başlar. Doğumla birlikte başlayan öğrenme süreci daha sonraki dönemlerde ebeveynin neye nasıl tepki verdiği, neye izin verip vermediği, ahlaki konulardaki yaklaşımı ve öğütleri çocuğun ahlaki gelişiminin şekillenmesinde etkili olur.
- Ebeveynlik, anne ve babanın, çocuğun fiziksel, duygusal, zihinsel gelişimi ile sosyal ve ahlaki gelişimi için sağladığı ortam ve çocuk yetiştirmeye ilişkin tutum ve davranışları olarak tanımlanabilir.

Çocuğun Ahlaki Gelişiminde Ailenin Yeri ve Önemi

- Çocuklar, aileyi oluşturan fertlerle etkileşimleri sırasında yavaş yavaş değer kavramlarını öğrenmeye başlarlar.
- Çocuklar, iki açıdan bakıldığında ebeveynlerine bağımlıdırlar. Bir başka deyişle, ebeveynliğin iki temel işlevi olduğu söylenebilir.
- Bunlar davranış biçimlendirme ve bilgi aktarma işlevleridir.

Çocuğun Ahlaki Gelişiminde Ailenin Yeri ve Önemi

- Ebeveynler, ödül ve ceza (bedel ödetme, mahrum bırakma) sistemleri ile çocuklarının davranışlarını biçimlendirerek ve onlara kendileri, diğer insanlar ve dış dünya hakkında bilgiler vererek çocuklarının gelişiminde rol oynarlar.
- Çocuklar anne ve babalarının çeşitli davranışlarını gözlemleyip bu davranışların sonucunda hangi ödüllerin ya da cezaların ortaya çıktığını öğrenirler ve dolaylı olarak bu davranışları edinirler.
- Anne -babalar çocuklar için birer davranış modelidir. Değerler de bu süreç içinde çeşitli ebeveynlik uygulamalarının tekrarlanmasıyla çocuklara aktarılır.

Çocuğun Ahlaki Gelişiminde Ailenin Yeri ve Önemi

Çocukların Ahlaki Gelişimi İçin Öneriler

- Övgü ve takdir, çocukların ahlaki gelişimine yardımcı olur ve onları motive eder.
- Söylenenler mutlaka uygulanmalı ve çocuklara olumlu rol model olunmalıdır.
- Yanlış davranışların olumsuz etkileri fark ettirilmelidir.
- Görüşleri sorulmalıdır.
- Çocuklara karşı tutarlı olunmalı, verilen sözler tutulmalı ve onlara saygılı davranılmalıdır.
- Hoşgörü, affetme, dürüstlük, alçakgönüllülük ve cömertlik gibi değerler bizzat uygulanmalı ve benimsetilmelidir.

13.Etkinlik: Kaliteli ve Verimli Zaman

Kaliteli ve verimli zaman geçirmek aile ilişkilerini güçlendirir.

1. "Aile fertleriyle verimli vakit geçirmek" ifadesinden ne anlıyorsunuz?
2. Ailenizle verimli vakit geçirdiğiniz anları düşündüğünüzde neler hissediyorsunuz?
3. Planlı yaşamamanın aileniz ve sevdiğiniz kişilerle verimli vakit geçirmeye ne tür etkileri olabilir?
4. Kaliteli ve verimli geçirilen vaktin çocuğun ahlaki gelişimine katkıları nelerdir?

14.Etkinlik: Sevginin Verdiği Huzur

Toplumsal Gelişim Açısından Ahlaki Değerlerin Önemi

- Çocukların toplumda düzen içerisinde yaşayabilmeleri için kişiliklerinin şekillendiği anaokulu yaşlarından itibaren içinde bulundukları toplumun hak ve özgürlüklerini öğrenmeleri sağlanmalıdır.
- Kendi istekleri ve toplumun beklentilerinin çatışmaması için temel hak ve özgürlüklerinin neler olduğu öğretilmelidir.
- Bu tutum ve gereksinimler verilirken, olumlu örnekler görmesi sağlanmalı, çocuk ile sağlıklı bir iletişim kurulmalıdır.
- Bir arada yaşadığımız insanlara karşı haklarımızın ve bazı görevlerimizin olduğu da ahlaki gelişimin bir parçasıdır. Çocuklar, topluma karşı sorumluluk taşıdıklarının bilincinde olmalıdır.

Toplumsal Gelişim Açısından Ahlaki Değerlerin Önemi

- Çocuğun kendi ilke ve doğrularını benimsemesi sağlanırken aynı zamanda genel değişmez ilkeler olan, hak, haksızlık, doğru ve yanlış kavramlarını özümsemesi sağlamalı, çevresi tarafından onay gören davranışları küçük yaşlardan itibaren geliştirilmelidir.
- Çocuk bu davranışları küçük yaşlardan itibaren doğru bir eğitimle görmeye başlarsa bu nitelikleri kendi içerisinde içselleştirmesi ve olumlu bir kişilik geliştirmesi daha kolay olacaktır.
- Toplum olarak ahlak gelişimine önem verilmeli; herkesin hak ve özgürlüklerini bildiği, adaletin hakim olduğu, sorumlu ve duyarlı bir toplum oluşturabilmek için çaba gösterilmelidir.
- Tüm bu erdemlerin fertlere nitelikli bir şekilde kazandırılması halinde toplumda huzur, refah ve mutluluğunun artacağı unutulmamalıdır.

Teşekkür Ederiz